

Η Ισαπόστολος Αγία Ελένη: Η «καλλίπαις» μητέρα (Πρωτοπρεσβύτερος Θεόδωρος Ζήσης)

Categories : [ΘΕΟΛΟΓΙΑ](#)

Date : Μαΐου 20, 2017

Μετά την διευκρίνηση των περί της κοινής τιμής και μνήμης των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης ας δούμε τώρα τα βασικά στοιχεία της προσφοράς της Αγίας Ελένης που την καταξίωσαν στην συνείδηση της Εκκλησίας, ώστε να τιμάται ως αγία και ισαπόστολος.

Μελετώντας κανείς τα κείμενα των ιστορικών πηγών αλλά και την υμνογραφία της Εκκλησίας διαπιστώνει ότι το πρώτο στοιχείο που προβάλλει την αξία της Αγίας Ελένης είναι η γέννηση τέτοιου βλαστήματος, η προσφορά στην Εκκλησία και στον κόσμο του όντως Μεγάλου Κωνσταντίνου. Δεν πρόκειται βέβαια εδώ να ασχοληθούμε με την αξιολόγηση του έργου του Μ. Κωνσταντίνου ούτε να λάβουμε μέρος στον επιστημονικό διάλογο της πλούσιας για το πρόσωπο και το έργο του βιβλιογραφίας, η οποία στην συντριπτική της πλειοψηφία συμφωνεί εις το ότι με την διορατική πολιτική του ικανότητα και την στρατηγική του μεγαλοφυΐα άλλαξε τον ρου της παγκόσμιας ιστορίας, μεταφέροντας το κέντρο βάρους της κραταιάς ρωμαϊκής αυτοκρατορίας από την λατινική Δύση, που δεν είχε πια προοπτική, στην ελληνική Ανατολή, και καθιστώντας το μικρό αλλά φυσικά οχυρό ελληνικό Βυζάντιο πρωτεύουσα της μοναδικής σε χρονική διάρκεια και πολιτιστική καρποφορία «βυζαντινής» αυτοκρατορίας, με ενοποιά στοιχεία την χριστιανική πίστη, της οποίας τον δυναμισμό με θεία επίνευση και κατά θεία πρόνοια αντελήφθη και ενεκολπώθη, την ρωμαϊκή διοίκηση και την ελληνική γλώσσα.

Η ρωμαϊκή αυτοκρατορία του Μ. Κωνσταντίνου ουσιαστικά αποτελεί συνέχεια της ελληνικής αυτοκρατορίας του Μ. Αλεξάνδρου, που και αυτή προετοίμασε με τον ελληνικό πολιτισμό την απαραίτητη πολιτιστική και πνευματική ενότητα για την διάδοση του Ευαγγελίου, του λόγου του Σταυρού, ο οποίος αποκτά στο πρόσωπο του Κωνσταντίνου ανέλπιστο προστάτη και υπερασπιστή, μετά τους σκληρούς εναντίον των Χριστιανών διωγμούς των προκατόχων του. Η αναγνώριση του διωκόμενου πριν Χριστιανισμού ως επίσημης θρησκείας και η προνομιακή θέση της Εκκλησίας στην νέα χριστιανική πολιτεία δεν εξηγούνται με βάση ανθρώπινα κριτήρια και ιστορικοπολιτικές εκτιμήσεις, που ήσαν όλα εις βάρος των Χριστιανών, με εξαίρεση την φοβερή εντύπωση που προκάλεσε η αντοχή τους στους διωγμούς και το πλήθος των μαρτύρων.

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες στην επιστημονική έρευνα συζητήθηκε

ευρέως το πρόβλημα της προσχωρήσεως του Κωνσταντίνου στον Χριστιανισμό, ιδιαίτερα μάλιστα το αν αυτή προήλθε από εσωτερική θρησκευτική πίστη ή οφειλόταν σε καθαρά πολιτικούς υπολογισμούς. Οι παλαιοί ιστορικοί Λακτάντιος και Ευσέβιος συνδέουν, ως γνωστόν, την στροφή του αυτοκράτορος στο Χριστιανισμό με το θαυμαστό όραμα του σημείου του Σταυρού και την επιγραφή **Εν τούτω νίκα** που προηγήθηκε της νίκης εναντίον του Μαξεντίου. Έκτοτε επήλθε μία εσωτερική μεταβολή στον εσωτερικό κόσμο του Κωνσταντίνου και σταθερή στροφή προς τον Χριστιανισμό, η οποία ενισχύθηκε ασφαλώς, κατά το ανθρώπινο, και από τα ευνοϊκά πολιτικά δεδομένα, η εκτίμηση των οποίων όμως χωρίς την προηγηθείσα εσωτερική αλλαγή δεν είναι βέβαιο αν θα γινόταν κατά τον ίδιο τρόπο.

Εν πάση περιπτώσει για την συνείδηση της Εκκλησίας και την πλειονότητα των ιστορικών η στροφή του Κωνσταντίνου προς τον Χριστιανισμό οφείλεται σε θεϊκή επέμβαση, ήταν θεϊκή κλήση, όπως είχε γίνει και στην περίπτωση του αποστόλου Παύλου. Εκείνος εκλήθη ως απόστολος για την διάδοση του Ευαγγελίου εις τα έθνη, ο Κωνσταντίνος εκλήθη τώρα να συναγάγη τα έθνη σε μία νέα χριστιανική πολιτεία ως ισαπόστολος και εν βασιλεύσιν απόστολος, όπως άριστα εκφράζει το απολυτίκιον της εορτής των αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης: *«Τον Σταύρον σου τον τύπον εν ουρανώ θεασάμενος και ως ο Παύλος την κλήσιν ουκ εξ ανθρώπων δεξάμενος ο εν βασιλεύσιν απόστολός σου Κύριε»*.

Στην πορεία αυτή και αλλαγή του Κωνσταντίνου πού και πώς τοποθετείται η Αγία Ελένη; Έχει κάποιο μερίδιο συμμετοχής και θετικής επιδράσεως; Ήταν μήπως η ίδια Χριστιανή και με την δική της χριστιανική παρουσία και πίστη επηρέασε και έστρεψε και τον υιό της προς τον Χριστιανισμό, όπως γράφουν λαϊκοί βίοι για την Αγία Ελένη και άλλα δημοσιεύματα, που κυκλοφορούν εσχάτως; Κάτι τέτοιο δεν προκύπτει με ασφάλεια ούτε από τις ιστορικές πηγές, ούτε από τα αγιολογικά κείμενα, αλλά ούτε και από την υμνογραφία, εκτός μιας εξαιρέσεως στην οποία προφανώς στηρίζεται αυτή η παράδοση.

Αυτά που γνωρίζομε για την Αγία Ελένη, εκτός των περί της συμμετοχής της στην εύρεση του Τιμίου Σταυρού είναι, όπως ελέχθη, ελάχιστα.

Ελληνίδα στην καταγωγή, όπως φαίνεται και από το όνομά της, γεννήθηκε το 247 στην ελληνική Βιθυνία, στην πόλη Δρέπανο, με τις ακμάζουσες από την εποχή του Μ. Αλεξάνδρου πόλεις Νικομήδεια και Νίκαια. Ήταν ταπεινής κατά κόσμον καταγωγής. Ο πατέρας της διατηρούσε στο Δρέπανο ξενοδοχείο, εκεί δε την ε γνώρισε ο Κωνσταντίνος Χλωρός, αξιωματικός του ρωμαϊκού στρατού και απόγονος οικογένειας ευγενών του Ιλλυρικού· η μητέρα του Κλαυδία ήταν θυγατέρα του Κρίσπου, αδελφού του αυτοκράτορος Μάρκου Κλαυδίου του Γοθθικού. Από τον γάμο του ευγενούς

Ρωμαίου Κωνσταντίου Χλωρού και της λαϊκής προελεύσεως Ελληνίδος Ελένης γεννήθηκε ο Μ. Κωνσταντίνος στην Ναϊσό, την σημερινή Νύσσα (Niss) της Σερβίας μεταξύ των ετών 272 και 275. Γρήγορα εξ αιτίας πολιτικών σκοπιμοτήτων, ο γάμος του Κωνσταντίου και της Ελένης οδηγήθηκε σε διάλυση το 293, γιατί κατ' απαίτηση του αυτοκράτορος Διοκλητιανού, προκειμένου να διορισθεί ο Κωνσταντίνος καίσαρ της Δύσεως, έπρεπε να νυμφευθεί την ανεψιά του Αυγούστου της Δύσεως Μαξιμιανού, Θεοδώρα. Η ασφαλώς επώδυνη και αναγκαστική αυτή χηρεία της μητέρας του ενίσχυσε την αγάπη του νεαρού Κωνσταντίνου προς αυτήν, συγχρόνως όμως του άνοιξε τον δρόμο για την διεκδίκηση της κληρονομικής διαδοχής του ρωμαϊκού θρόνου, που άρχισε κατ' αρχήν με την ανακήρυξή του από τον στρατό σε Αύγουστο της Δύσεως μετά τον θάνατο του πατέρα του το 306, και στην συνέχεια σε μονοκράτορα της μεγάλης ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, μετά τις διαδοχικές εντυπωσιακές νίκες του επί του Μαξεντίου στην Δύση και του Λικινίου στην Ανατολή, που αποδόθηκαν σε θεϊκή συμμαχία και ενθάρρυνση με την εμφάνιση του σημείου του Σταυρού και ενίσχυσαν αποφασιστικά την στροφή του προς τον Χριστιανισμό.

Από τον πατέρα του Κωνσταντίου φαίνεται πως κληρονόμησε ακόμη ο Κωνσταντίνος δύο σημαντικά στοιχεία, που προσδιόρισαν την κατοπινή πορεία του. Κάποια συμπάθεια αρχική προς τους σκληρά διωκομένους Χριστιανούς, που φάνηκε στην περίπτωση του πατρός του στην αποφυγή εφαρμογής στην Δύση των αποφάσεων του Διοκλητιανού που όριζαν να διώκονται οι Χριστιανοί, όπως αυτό εφαρμόστηκε πιστά στην Ανατολή, σε επίπεδο δε θρησκευτικής πίστewς στην απόρριψη της χονδροειδούς ειδωλολατρίας και την υιοθέτηση του συγκρητιστικού ενοθεισμού, που ασφαλώς ευκολότερα μπορούσε να οδηγήσει ή να προδιαθέσει ευνοϊκά για την υιοθέτηση του χριστιανικού μονοθεισμού. Οι ευνοϊκές αυτές προϋποθέσεις της στροφής του προς τον Χριστιανισμό επισημαίνονται από τους ερευνητές.

Για την οποιαδήποτε συμμετοχή της μητέρας του Ελένης στην πνευματική διεργασία του ψυχικού κόσμου του Μ. Κωνσταντίνου δεν έχουμε από τις πηγές σοβαρές ενδείξεις. Η έρευνα καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η Αγία Ελένη δεν ήταν Χριστιανή. Το συμπέρασμα μάλιστα αυτό δεν είναι αυθαίρετο αλλά στηρίζεται σε αξιοπρόσεκτη και σαφέστατη μαρτυρία του **Ευσεβίου**, του οποίου είναι γνωστοί οι προσωπικοί δεσμοί με τον Μ. Κωνσταντίνο, σύμφωνα με την οποία, ανάμεσα στα πολλά για τα οποία πρέπει κανείς να μακαρίζει τον Κωνσταντίνο είναι και η αφοσίωση προς την μητέρα του, την οποία κατέστησε ο ίδιος τόσο θεοσεβή, ενώ δεν ήταν προηγουμένως, ώστε να φαίνεται ότι είχε γίνει Χριστιανή από την παιδική ηλικία: *«ον προς τοίς άπασι και της εις την γειναμένην οσίας μακαρίζειν άξιον, ούτω μεν αυτήν Θεοσεβή καταστήσαντα, ούκ ούσαν πρότερον, ως αυτώ δοκεί εκ πρώτης τω κοινώ σωτήρι μεμαθητεύσαι».*

Με βάση αυτήν την σαφέστατη και μοναδική μαρτυρία μπορούμε να

συναγάγουμε ότι η Αγία Ελένη με το έντονο μητρικό της ενδιαφέρον συμμετείχε στις εσωτερικές πνευματικές διεργασίες που επισυνέβαιναν στην ψυχή του μοναχογιού της, και η δεκτική θρησκευτικών μηνυμάτων γυναικεία φύση της συγκλονίσθηκε ασφαλώς από τις διηγήσεις της θαυμαστής εμφανίσεως του σημείου του Τίμιου Σταυρού, στην ενίσχυση του οποίου οφείλονταν οι νίκες και η επικράτηση του υιού της επί των άλλων διεκδικητών του ρωμαϊκού θρόνου. Η ενθουσιώδης ανάληψη της προσπάθειας για την εύρεση του Τίμιου Σταυρού ασφαλώς συνδέεται με το αίσθημα ευγνωμοσύνης γι' αυτήν την ενίσχυση. Ακολούθησε λοιπόν η Αγία Ελένη την προς τον Χριστιανισμό πορεία του Μ. Κωνσταντίνου και ελκύσθηκε από τον υιό της προς αυτήν, χωρίς αυτό να μειώνει την θεοσέβεια και θρησκευτική της ευαισθησία, που εμφανίζεται έτσι όχι ως κληρονομημένο αγαθό, αλλά ως συνειδητή επιλογή του.

Απομένει στην ίδια η τιμή και η δόξα, γιατί ως μητέρα προσέφερε στους ανθρώπους τόσο μεγάλο αγαθό, τον Κωνσταντίνο, *«τοσούτον αγαθόν τω των ανθρώπων διηκονήσατο βίω»*, εβλάστησε *«υπερφυές και παράδοξο φυτό»*, προσελκυσθείσα δε η ίδια από τον μεγάλο Ισαπόστολο υιό της στην χριστιανική θεοσέβεια έγινε όχι απλώς θεοφιλούς βασιλέως θεοφιλής μήτηρ, αλλά με νεανικό ζήλο στην γεροντική της ηλικία επετέλεσε και η ίδια αποστολικό έργο με την εύρεση του Τιμίου Σταυρού και την Ανάδειξη των ιερών προσκυνημάτων.

Υπάρχει βέβαια και αντίθετη ιστορική πληροφορία, στην οποία μάλλον στηρίζονται όσοι υποστηρίζουν ότι η Αγία Ελένη συνετέλεσε, ως Χριστιανή, στην στροφή του Μ. Κωνσταντίνου προς τον Χριστιανισμό, προερχόμενη από τον Θεοδώρητο, ο οποίος στην εισαγωγή του σχετικού κεφαλαίου που αναφέρεται στην δραστηριότητα της Αγίας Ελένης στα Ιεροσόλυμα, γράφει ότι το όλο σχέδιο και πρόγραμμα του βασιλέως και τις επιστολές προς τον Μακάριο Ιεροσολύμων εκόμισεν *«αυτή τού βασιλέως η μήτηρ, η καλλίπαις εκείνη, και παρά πάντων αδομένη των ευσεβών, η τον μέγαν τούτον φωστήρα τεκούσα και την της ευσεβείας αυτώ προσενεγκούσα τροφήν»*. Κατά τον Θεοδώρητο, που δεν διαθέτει βέβαια την αμεσότητα και εγγύτητα που έχει ο Ευσέβιος, η Αγία Ελένη, η καλλίπαις, δεν εγέννησε μόνο, αλλά και ανέθρεψε χριστιανικά τον Μ. Κωνσταντίνο.

Πριν περάσουμε τώρα στην σύντομη παρουσίαση του καλά μαρτυρημένου και πολυσήμαντου έργου της στα Ιεροσόλυμα, ταιριάζει εδώ να επισημάνουμε ότι, **αν η στροφή του Μ. Κωνσταντίνου προς τον Χριστιανισμό δεν προσδιορίσθηκε από την μητέρα του, γιατί φαίνεται πως η ίδια δεν ήταν αλλά έγινε Χριστιανή, δεν συμβαίνει το ίδιο και με την ενίσχυση του Ελληνισμού, του οποίου κατέστησε έναν από τους τρεις βασικούς παράγοντες, μαζί με την ρωμαϊκή διοίκηση και την χριστιανική πίστη, της νέας πλέον και αλλαγμένης ρωμαϊκής αυτοκρατορίας.**

Η Ελένη ήταν και παρέμεινε Ελληνίδα, μετέδωσε δε και στον υιό της Μ. Κωνσταντίνο, που φυλετικά ήταν κατά το ήμισυ Έλληνα εκ μητρός, την αγάπη προς την ελληνική καταγωγή του και παράδοση. Ομιλούσε ο ίδιος ελληνικά. Επί δώδεκα χρόνια ως μέλος της ακολουθίας τού Διοκλητιανού, που είχε ορίσει ως έδρα του στην Ανατολή την Νικομήδεια, την πρωτεύουσα της ελληνικής Βιθυνίας, της γενέτειρας της μητέρας του, έζησε σε ελληνικό χώρο και ελληνικό περιβάλλον και ενίσχυσε έτσι επίκτητα τις κληρονομικές από την μητέρα του ελληνικές καταβολές. Η απόφασή του να μεταφέρει την πρωτεύουσα από την λατινική Δύση στην ελληνική Ανατολή, στο Βυζάντιο, δίπλα στην Βιθυνία, τον τόπο καταγωγής της μητέρας του, προσδιορίστηκε βέβαια από γεωπολιτικές και στρατηγικές εκτιμήσεις, **σίγουρα όμως ευθαρρύνθηκε συναισθηματικά και ψυχολογικά από την οικειότητα που ένιωθε προς τον ελληνικό χώρο του τόπου καταγωγής της μητέρας του.** Σε μικρό χρονικό διάστημα η εκχριστιανισμένη από τον ίδιο ρωμαϊκή αυτοκρατορία, που αποτελεί κατά τους ιστορικούς την μεγαλύτερη μεταρρύθμιση της ιστορίας, θα εξελληνισθεί τελείως· η Ρωμαία των Κωνσταντίνων, για να χρησιμοποιήσουμε την φράση του Κωστή Παλαμά, ως ελληνική πλέον Ρωμανία, ως Ρωμισύνη, επέζησε και εμεγαλούργησε κάτω από το λάβαρο των Ελλήνων. **Η Ελληνίδα της Βιθυνίας Αγία Ελένη διά του υιού της Μ. Κωνσταντίνου προσδιόρισε αποφασιστικά και αμετάκλητα την από τότε μέχρι σήμερα πορεία του Ελληνισμού.**

(Απόσπασμα από το: «Ο σημερινός Ελληνισμός και η κληρονομιά του Μεγάλου Κωνσταντίνου». Δεν παραθέτουμε τις υποσημειώσεις και τις παραπομπές με σκοπό να προωθήσουμε την αγορά αυτής της εξαιρετικής εργασίας του π. Θ. Ζήση)

(Πηγή: egolpion.com)

Η ΑΛΛΗ ΟΨΙΣ

Ψηλαφώντας την των πραγμάτων αλήθεια...

<https://alopsis.gr>
